

El temps

Pilar Cogota, Xavier Gual, Carmina Bosch, Margarida Teixidor i David Vilalta

Coordinadors/es de la taula que tractava sobre el temps.

Una mestra advertia a una criatura: «No perdís el temps». I ella li contestà: «El temps no es perd, el temps passa». I hem deixat passar el temps escoltanti parlant sobre el temps, com els mestres i les mestres van fentús d'aquest temps, omplint-lo de sentit i de vida.

Aquesta taula es va marcar com a objectiu conversar i contrastar experiències sobre el temps, concepte físic que totes i tots experimentem, vivenciem, sofrim..., però que ens és difícil de definir. Segons els esdeveniments que ens toca viure, gairebé sempre canvia la nostra percepció del temps. Són moltes les preguntes que ens fem i diverses les respostes que hi trobem, però tenim quelcom en comú, i és la certesa que el temps condiona tota la nostra vida i, per descomptat, tota la vida de l'escola i, per tant, la nostra manera de percebre l'aprenentatge, les relacions i tot el fet educatiu.

Per garantir-ne una bona gestió, cal donar sentit al temps o, dit d'una altra manera, cal que el temps s'adeqüi al sentit de tot allò que fem a l'escola, i així trobarem el temps per organitzar, el temps per aprendre, el temps per conviure i el temps per ser.

I comencen els interrogants: De qui és el temps? Com ens afecta? Des de quines perspectives podem abordar aquesta temàtica perquè ens permeti fer una reflexió extensa i alhora profunda?

Està clar que el temps és una dimensió fonamental en la vida laboral dels mestres i les mestres, ens falta temps com aquell a qui li falta l'alè. Ens cal temps per trobar-nos, per pensar, per construir conjuntament saber, per conèixer, per parlar, per escoltar, per compartir... Sovint, a l'escola, anem atrafegats.

Mai no tenim prou temps i sabem que tenir temps també vol dir prendre decisions. No tenim temps per a res, és potser perquè vivim intensament la nostra feina o perquè no sabem prioritzar, ni renunciar?

Mentre organitzàvem el debat, ens voltava una vella idea pel cap: una escola que es basa en la comprensió, necessita que les persones que en formen part tinguin temps per escoltar, per viure, per interpretar, per comprendre.

I és a partir d'aquest pensament que, malgrat les dificultats horàries, havíem d'abordar tres dimensions: el temps de l'aula, el temps de l'escola i el temps no lectiu. I recordar la frase de J. Lennon: «El temps és allò que passa mentre estem fent una altra cosa».

El temps a l'aula

Es van presentar dues experiències que ens volien mostrar com podíem adequar el temps al sentit de l'escola, i com aquest sentit va lligat al valor de la persona: crear autonomia, respectar ritmes, saber controlar el temps per situar-nos, per decidir... D'aquestes dues experiències, en volem destacar:

El temps com a categoria clau per a la comprensió

L'Helena del CEIP Bellaterra pensa en l'aula com un espai on les persones comparteixen les seves visions del món amb els altres i s'obren al coneixement cultural del seu entorn.

«Imaginem l'aula com un entorn on s'acull la identitat de cadascuna de les persones, les seves maneres de ser, de pensar, d'entendre i d'explicar les coses mentre, alhora, es construeix un marc d'objectivació de la realitat».

El temps és una de les categories clau per a la comprensió.

Per això, si en els processos d'aprenentatge de l'aula hi incorporem la perspectiva del temps, incidim en la qualitat de les interpretacions que els nens i les nenes puguin fer del seu món, ajudant-los a fer-lo intel·ligible com a realitat dinàmica i complexa.

La construcció social del temps

A les aules del CEIP Riera, de Sant Pere de Ribes, adquireixen importància les persones i les relacions que s'estableixen entre elles. També és important actuar i pensar sobre els espais, els temps, els materials, els objectius, els continguts, les activitats i la interpretació del món real. El protagonisme és de les criatures i de la mestra. L'aula adopta aquestes personalitats, es transforma en allò que són els que hi viuen, que hi viuen en l'aprenentatge compartit.

L'obligatorietat del currículum i la gestió democràtica, complexa i inclusiva dels sabers fan que l'aula sigui un marc sociodinàmic de participació tenint en compte l'epistemologia de les disciplines, la seva pràctica i el seu tractament en el món real.

Si considerem que la gestió del temps és una eina fonamental de creixement i d'enriquiment personals per avançar en els aprenentatges, hauríem de poder-lo gestionar de manera compartida amb el nostre alumnat: quant en necessitem per a tal projecte?, quan farem això o allò?, en quin moment de la setmana podrem dedicar una estona per...? L'organització dels aprenentatges facilita aquesta gestió i interpretació compartida del temps. Les unitats temporals, els horaris, són funcionals, es troben al servei d'allò que es vol fer.

Interpretar el temps de forma compartida ens permet controlar-lo i comprendre'l. Poder experimentar amb el nostre alumnat les hipòtesis i les planificacions que fem per enllestir aquell projecte, ens aporta una vivència rica en interpretacions i ens ensenya a ser flexibles; perquè ens havíem imaginat que necessitàvem menys temps, o perquè, gràcies a les idees d'aquell altre, ens n'hem sortit.

Ens donem temps a l'escola i a l'aula per planificar conjuntament sobre les temàtiques, investigacions, etc. que ens ocupen?

Podria ser que la por de perdre el temps ens mení vers una escola tediosa i supèrflua?

El temps a l'escola

Dues experiències de centres molt diferents ens mostren de quina manera dediquen el temps a fer equip, conscients que es guanya temps si som capaços de crear una comunitat educativa on cadascun dels membres, des de la diferència i el respecte, s'hi sent vinculat.

El temps per practicar el treball en equip

Les escoles rurals del Moianès senten la necessitat de trobar-se per trencar l'aïllament existent entre elles, i això les va portar a crear la ZER. La ZER del Moianès és un projecte compartit en el temps, és un espai de trobada que ha fet possible canviar, créixer. Es volia trobar un projecte comú sense renunciar als trets d'identitat de cadascú, i ho han anat aconseguint.

El temps esdevé fonamental per tirar el projecte endavant.

Aquest es reparteix en funció de les necessitats i es va readaptant.

Per poder disposar de temps per trobar-se, van decidir fer cada dia mitja hora més amb els nens i les nenes, a fi de poder tenir el dimecres sense alumnes i reunir-se de tres a sis de la tarda. Aquesta decisió no va ser fàcil, n'hi havia bastants que no ho veien clar i pensaven que els pares i les mares no ho voldrien... Ara tothom n'està content.

Hi ha claustres que es fan mentre es dina; d'altres, passejant pel bosc, i d'altres, ben asseguts.

Qualsevol docent té la possibilitat de comunicar el que sap a la resta de companys i companyes, i això enriqueix l'equip. La formació és la peça clau del projecte i convé atorgar-li el temps que calgui. Cada final de curs, es troben durant dos dies seguits, a fi de planificar el curs següent i consensuar decisions.

La construcció d'un projecte compartit implica trobar i omplir aquest temps conjunt d'iniciatives i de propostes de totes i cadascuna de les persones que l'han de fer realitat, cadascú a la seva manera, considerant totes les aportacions i establint vincles de confiança i entesa.

Cal temps per fer escola

L'equip directiu del CEIP Salvat Papasseit, de Mollet del Vallès, pretén millorar la percepció que la localitat té de l'escola, fruit de la seva ubicació i d'un entorn molt degradant.

Per aconseguir-ho, consideren que han de dedicar temps a:

. Millorar l'autoestima del professorat. Combatre el desànim, conscients que, si els mestres i les mestres no creuen en ells mateixos, tampoc no ho faran els pares i les mares, i menys encara l'alumnat.

. Dinamitzar l'escola i la comunitat educativa. Això implica trobar temps per acollir els infants, les famílies i els mestres.

L'acollida és la peça clau del projecte de centre conjuntament amb el compromís amb l'entorn.

. Canviar l'organització, la metodologia. L'escola ha de fer possible el creixement professional, i per això cal trobar fórmules a fi de compaginar el temps personal amb el professional sense que això comporti renúncies. Compartir espais de temps de reflexió per sentir-se membre d'una comunitat i implicar-se en processos de decisió i espais de temps d'oci per poder riure, passejar, parlar.

. Canviar l'estètica del centre. Millorar la imatge de l'escola perquè il·lusioni als ulls i ens hi sentim còmodes.

. No perdre l'alegria ni l'esperança.

El que ha de prevaler en la concreció d'un projecte compartit és saber prioritzar, saber delegar i donar més importància a considerar per què fem el que fem, més que no pas a preguntar-se què fem. És bo mantenir l'equilibri entre el passat (allò que vam fer), el present (allò que fem) i el futur (el lloc on volem arribar).

El temps no lectiu

Temps per a la cohesió social

Els mestres i les mestres del CEIP Teresa Altet, de Rubí, han aconseguit transformar la proposta extraescolar en un projecte educatiu d'entorn on s'integra l'alumnat, les famílies i els ensenyants al voltant d'una activitat que entronca amb la cultura catalana. S'hi ha buscat també la implicació de les associacions de veïns i dels esplais del barri. La construcció d'un gegant i d'una geganta (la Teresina) ha constituït el motor de participació. En aquests moments, ja formen part de la cantera dels gegants de Rubí i participen en qualsevol esdeveniment de la vida ciutadana per als quals se'ls reclama.

A l'escola, de tant en tant, es fan trobades de gegants de tot Catalunya. Els gegants formen part de la vida del centre i els infants tenen una relació constant amb ells. De tant en tant, es pot trobar un alumne que diu: «Me'n vaig a parlar amb la Teresina».

Llevat d'un grupet fix de mestres, la resta del claustre s'hi implica segons els moments i les activitats.

Els pares i les mares hi participen molt, i se senten seva aquesta iniciativa. Una mare ens explicava la seva vivència: la colla de gegants ha fet que a casa seva hi hagi un tema en comú. Abans, el pare arribava, mirava el futbol i poca cosa hi havia per dir. Ara es parla de quina partitura tenen en comú. Referint-se a la relació entre el pare i les filles, la mare diu: «Ells han fet coses junts, coses que arriben al cor de la família».

El temps no lectiu també és temps educatiu

Les llars d'infants ens mostren com la vida quotidiana forma part del temps educatiu i que, a la llar, tots els moments hi són importants, ja que constitueixen l'entramat que ha d'afavorir el desenvolupament integral de la mainada. Ens comenten: «D'ençà que entrem fins que sortim, tot el que fem forma part del temps lectiu de l'escola». És un temps per a la construcció de l'autonomia dels infants, de comunicació, d'assoliment d'hàbits. És temps de descoberta. Ens expliquen com una nena de dos anys, mentre es rentava les mans abans d'anar a dinar, es va quedar mirant la pica i va preguntar: «L'aigua, se'n va sola?».

A la llar El Cargol, de Terrassa, els va costar decidir que les mares poguessin quedar-se a dinar a l'escola. No tothom ho veia de la mateixa manera. Ara, dos anys després, tothom n'està content. Sovint, es busca la col·laboració de les famílies en els projectes.

Hem fet una passejada pel temps de l'escola, hem pogut veure com aquest va decidint el nostre quefer diari i en va configurant el sentit. Una vegada més, ens ha jugat una mala passada, ens ha faltat temps per a alguna cosa, no sabem què.

El que és segur és que no deixarem que el temps ens enganyi i podem dir que l'hem conquerit. Les jornades ens han aportat idees, pensaments, sabers que

caldrà buscar el temps per anarlos fent realitat. Com molt bé deien Els Comediants:
«Amb el temps i una canya, anirem fent camí».

Experiències:

CEIP Riera, de Sant Pere de Ribes (Núria Borràs i Neus Milà).

CEIP Escola Bellaterra, de Cerdanyola (Helena Forrellad).

ZER Moianès (Lourdes Castells i Queralt Comelles).

CEIP Joan Salvat Papasseit, de Mollet del Vallès (Anna Vilà i Josema Moreno).

CEIP Teresa Altet, de Rubí (Dolors Olivé, Dora Rodríguez, Susanna

Paulí i Ángeles Herrero).

Llar d'infants El Cargol, de Terrassa (Pilar Cogota).
